Batu Lintang Camp

mr. dr. Sander Gellaerts[1]

Na de val van de Westerafdeling op het eiland Borneo werden tijdens de Tweede Wereldoorlog door de Japanse bezetter militairen en burgers geïnterneerd in Batu Lintang Camp in Kuching. Voor dit kamp is in de vorm van (dag)boeken voornamelijk aandacht geweest voor het verhaal van Australische en Brits krijgsgevangenen. Over de lotgevallen van de Nederlanders in dit krijgsgevangenkamp en het subkamp Bukit Stabar bij het vliegveld is minder bekend. Daarover gaat dit tweede artikel.

In totaal zijn er uit westelijk Borneo tussen 8 en 17 juli 1941 ongeveer 650 mensen naar Kuching overgebracht, onder hen ongeveer 180 Nederlandse en 200 inheemse krijgsgevangenen en 270 voornamelijk Nederlandse burgers en geestelijken.[2] Zij werden na aankomst in de haven deels met vrachtwagens en deels te voet dwars door de stad naar het verder landinwaarts gelegen Batu Lintang Camp vervoerd.

De bestuursambtenaar dr. Böhm beschrijft na de oorlog als burgergeïnterneerde in Batu Lintang Camp als wezenskenmerken van ieder kamp de rechtsonzekerheid, willekeurige uitoefening van fysiek geweld en het gebrek aan voedsel, kleding en medische hulp.[3] Deze beschrijving van het kamp richt zich voornamelijk op de ervaringen van Nederlandse krijgsgevangenen en geeft in het bijzonder aandacht aan het kampleven en gebeurtenissen zoals die later in het oorlogstribunaal terugkwamen. Daarnaast wordt stilgestaan bij de twee bijzonderheden die de geïnterneerden in deze moeilijke jaren hoop gaven: de radio en de universiteit.

---

[1] Sander Gellaerts (2025) deelt in vier artikelen enkele resultaten van zijn familieonderzoek: Val van de Westerafdeling, Batu Lintang Camp, Bukit Stabar en Oorlogstribunalen voor Batu Lintang Camp. Hij besteedt hierbij aandacht aan de omstandigheden van de Nederlandse militairen die in 1942 gelegerd waren op de Westerafdeling in Borneo. Zijn grootvader Leon J.G. Gellaerts was krijgsgevangen in Kamp Batu Lintang en Bukit Stabar.

[2] J. van Dulm, e.a. 2001, *Geïllustreerde atlas van de Japanse kampen in Nederlands- Indië 1942-1945, Deel I,* Asia Maior/Atlas Maior, 2001, 182. In deel II (2002), J. van Dulm, e.a. 2002, *Geïllustreerde atlas van de Japanse kampen in Nederlands- Indië 1942-1945, Deel II (supplement)*, Asia Maior/Atlas Maior, heeft E. Braches vanaf pagina 153 de namen van Europese krijgsgevangenen en burgergeïnterneerden opgenomen.

[3] A.H. Böhm, *West-Borneo 1940 - Kalimantan Barat 1950*, 1984, 25-26.

Batu Lintang Camp

Batu Lintang Camp is ook wel bekend als Lintang Barracks, Kuching POW Camp of in het Nederlands: Batoe Lintang Kamp. Het kamp lag ongeveer vijf kilometer ten zuidwesten van de stad Kuching. Gevangenen waren van maart 1942 tot de bevrijding in september 1945 ondergebracht in gebouwen die in 1941 bijna gereed waren voor de huisvesting van het 2/15e Punjab Regiment dat hier later zelf geïnterneerd zou worden.[4] Hierdoor waren basisvoorzieningen als water en elektriciteit aanwezig. Het aantal inwoners schommelde, veelal als gevolg van sterfte en doorvoer van bewoners naar andere kampen op Brits-Borneo, zoals Jesselton, Ranau en Sandakan.

Het kamp is na de val van Kuching in gebruik genomen en het werd op 15 augustus 1942 officieel geopend door de commandant van het kamp, majoor (en later luitenant-kolonel) Tatsuji Suga.[5] De eerste Britse en Indiase krijgsgevangenen kwamen half maart 1942 aan en werden in de loop van de tijd aangevuld met krijgsgevangenen en burger-geïnterneerden. De geïnterneerde burgers kwamen zowel uit het Britse als Nederlandse deel van Borneo, de krijgsgevangenen kwamen ook vanaf het vaste land van Maleisië en Nederlands-Indië. Vanaf halverwege 1942 werd een klein subkamp gebouwd op de heuvel van Stabar (Bukit Stabar) om het vliegveld van Kuching te onderhouden.[6] Een ander subkamp werd aangelegd in Dahan voor de exploitatie van de kwikmijnen van Geding en Tegora. De verhalen wisselen of het hier gaat om de weg ernaartoe of om de daadwerkelijke exploitatie van de mijn. In het begin van de oorlog waren er tijdelijk nog twee kampen: tot 16 mei 1942 Zaida Camp aan Rock Road en tot 14 juli 1942 Pandungan Camp.[7] Geïnterneerden konden daarnaast in het ziekenhuis en in de gevangenis (Kuching Gaol) in Kuching worden opgenomen.

De organisatie van Batu Lintang Camp

Het Japanse keizerlijke leger had vanaf april 1942 de leiding over Brits-Borneo en de Japanse marine over het Nederlandse deel van Borneo, inclusief de interneringskampen. Suga was verantwoordelijk voor Batu

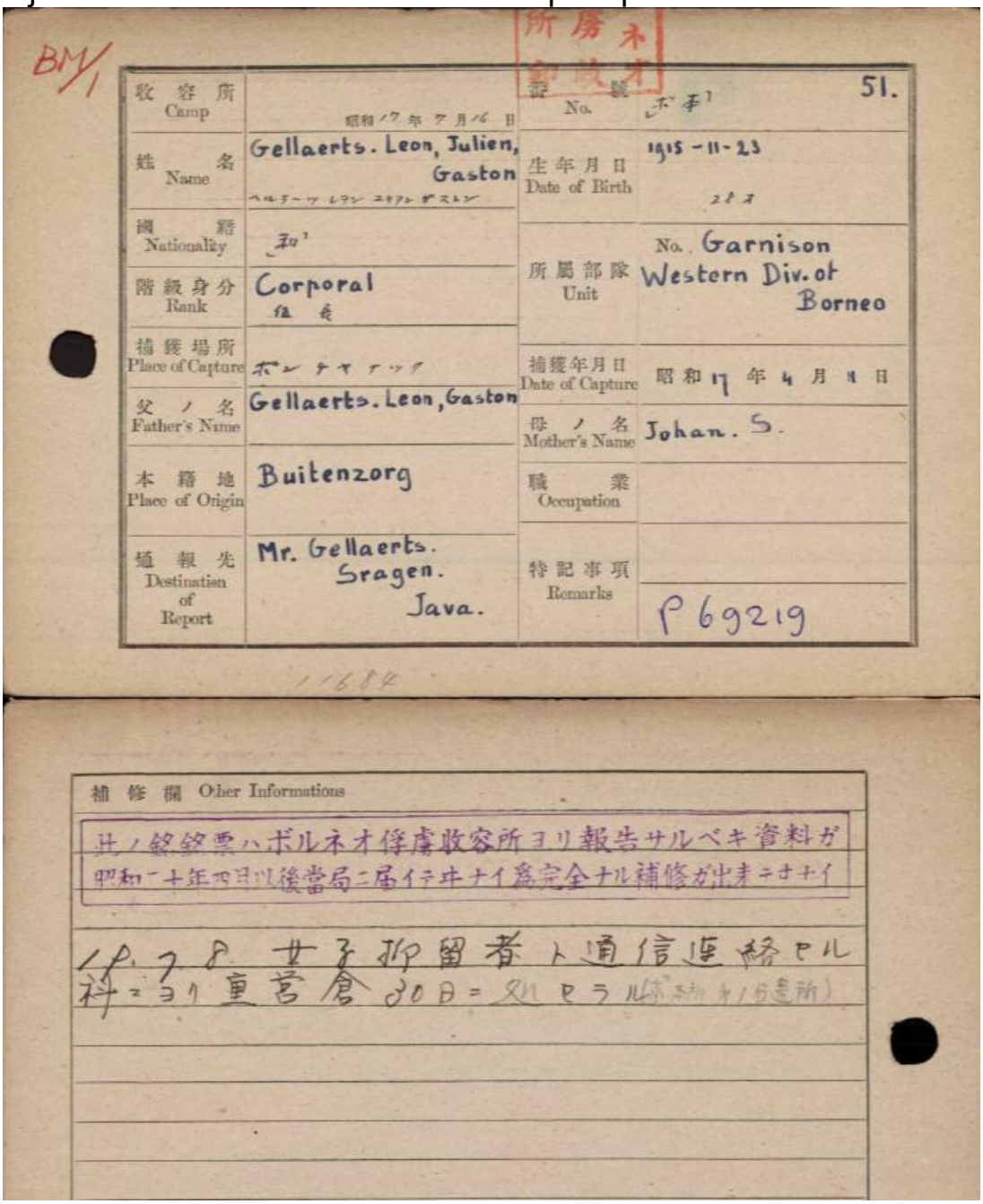
[4] Ooi 1998, 285-288; Keat Gin Ooi, Japanese Empire in the Tropics: *Selected Documents and Reports of the Japanese Period in Sarawak, Northwest Borneo, 1941-1945*, Ohio University Center for International Studies, Monographs in International Studies, SE Asia Series 101, 1998, Vol. 1 en Vol.2.

[5] AWM (Australian War Memorial), 14 september 1945, nr. 120332; https://www.awm.gov.au/

[6] Ooi 1998, 363, 403-405; S. Gellaerts, 'Bukit Stabar', *Mars et historia (online)*, 2025.

[7] J.B. Archer, *Lintang Camp: Official Documents from the Records of The Civilian Internment Camp (No 1 Camp) at Lintang, Kuching, Sarawak, During the Years 1942-1943-1944-1945*, Kuching, march 1946, 2; Ooi 1998, 250 (Noakes).

Lintang Camp en alle andere kampen in Brits-Borneo. Bij afwezigheid van Suga had kapitein Takeo Nakata de leiding over deze kampen.[8] Luitenant Takeo Ojima was verantwoordelijk voor de administratie en werkgroepen, luitenant 'dokter' Katsuji Yamamoto was de medisch officier van het kamp en Kapitein Motoi Takino de betaalmeester. Het kamp werd bewaakt door Japanners, maar vooral door Koreanen en een paar militairen uit Formosa (Taiwan).[9] Het kamp zelf was omgeven door prikkeldraad en waren er administratieve gebouwen, kwartiermeesterwinkels, wachthuizen, verblijven voor de bewakers en een kamphospitaal.

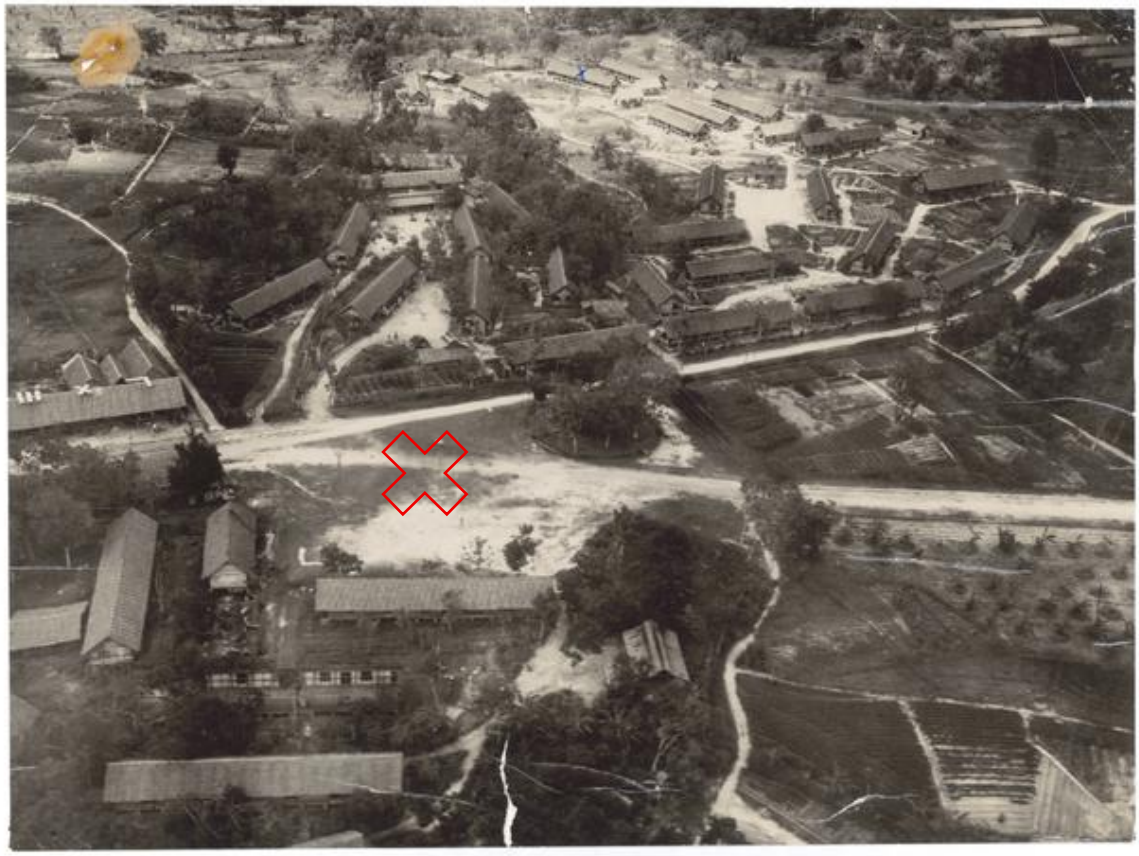
收容所 Camp	昭和17年7月16日	證 No.	51.
姓名 Name	Gellaerts. Leon, Julien, Gaston	生年月日 Date of Birth	1915-11-23
國籍 Nationality	和'	所屬部隊 Unit	No. Garnison Western Div. of Borneo
階級身分 Rank	Corporal		
捕獲場所 Place of Capture		捕獲年月日 Date of Capture	昭和17年4月9日
父ノ名 Father's Name	Gellaerts. Leon, Gaston	母ノ名 Mother's Name	Johan. S.
本籍地 Place of Origin	Buitenzorg	職業 Occupation	
通報先 Destination of Report	Mr. Gellaerts. Sragen. Java.	特記事項 Remarks	P 69219

補修欄 Other Informations

Interneringskaart L.J.G. Gellaerts. Bron: Nationaal Archief

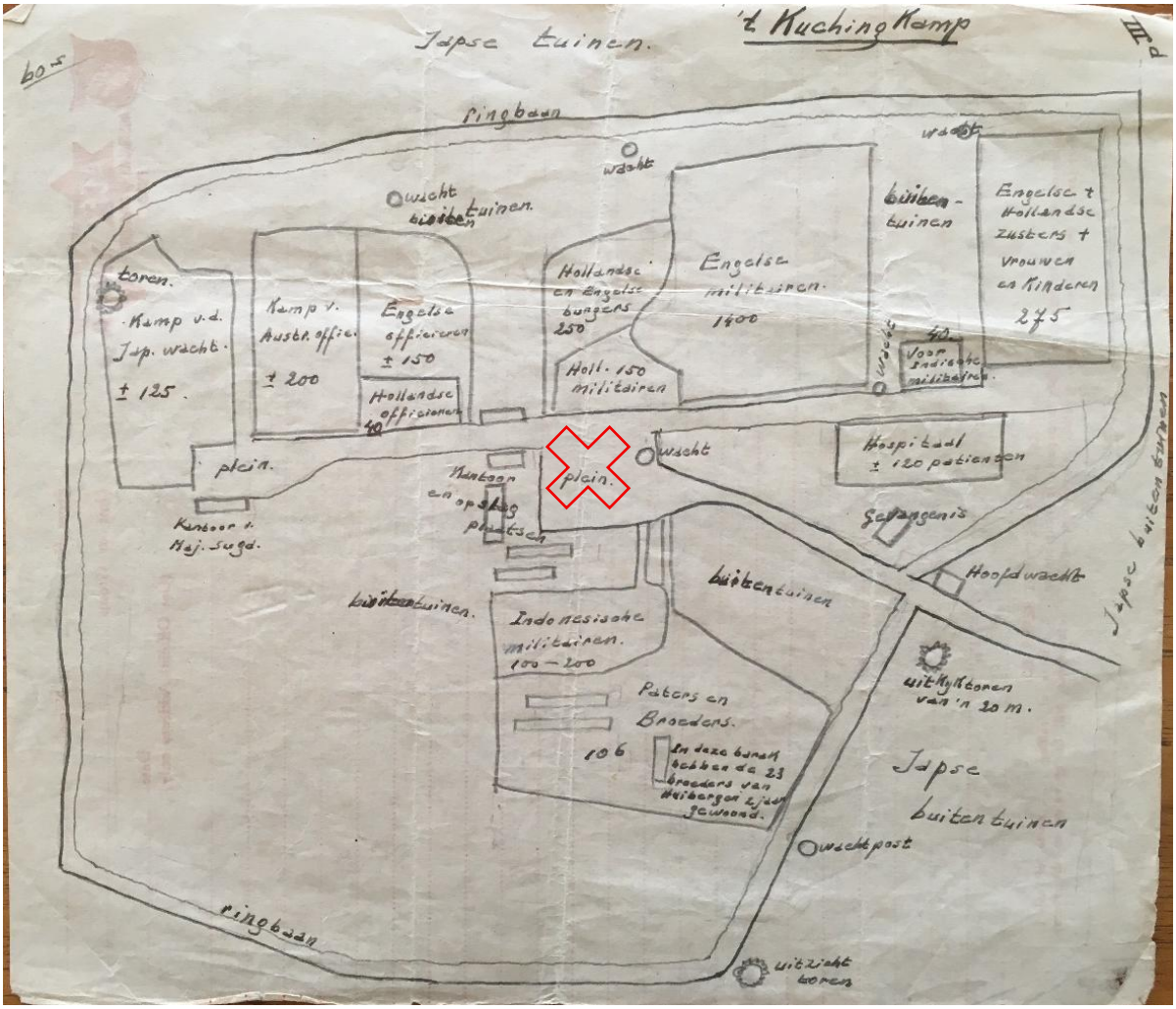
[8] In verschillende documenten ook wel aangeduid als Nakata, Nekata, Negata, Nagato of Nekato.
[9] Ooi, 1998, 286 (Ooi). AWM, 18 september 1945, nr. 125665

De geïnterneerden werden onderverdeeld in verschillende categorieën met ieder een aparte ‘compound’, ook omringd door prikkeldraadversperringen. Er waren ongeveer acht tot tien compounds, waarvan de samenstelling en indeling in de tijd verschilden. De Australische en Britse officieren en de zogenoemde non-commissioned officers (NCO’s) hadden een eigen compound. Daarnaast waren er compounds voor Nederlandse officieren, Nederlandse soldaten, Britse soldaten, Brits-Indisch legerpersoneel (2e/15e Punjab Regiment) en inheemse KNIL-militairen. De helft van de inheems KNIL militairen (± 200 personen) was ‘vrijwillig’ in Japanse dienst getreden als heiho (Japanse hulpsoldaat). De andere helft, met name Ambonezen, had geweigerd dit te doen. Ook waren er compounds voor geïnterneerde burgers met veelal Britse en Nederlandse burgers inclusief kinderen, Nederlandse rooms-katholieke priesters en Britse en Nederlandse nonnen. Het vrouwenkamp bevond zich in het westelijke deel van het kamp, enigszins verwijderd van de andere compounds en was bestemd voor vrouwen, kinderen en nonnen. De geïnterneerden daar waren voornamelijk Nederlands en Brits, met enkele Euraziatische, Chinese en vier Amerikaanse vrouwen.

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL 044152

Augustus 1945. Op de voorgrond staan de barakken van katholieke priesters. Het opengebied daarboven is de grond waar de parades worden gehouden. Daarachter liggen de hoofdgebouwen van de Britten (overige rangen) , Indonesische soldaten en het burgerlijke mannenkamp. Het vrouwenkamp is rechtsboven nog net zichtbaar. Het plein is aangegeven met een rood kruis en correspondeert met de afbeelding op de volgende pagina.

Originele kamptekening van M.J. Bosman uit het Huijbergenarchief.

Iedere compound had zijn eigen ‘kampmeester’ die verantwoordelijk was voor de contacten tussen de geïnterneerden en de Japanse autoriteiten. Luitenant-kolonel Mars was dit voor de Nederlandse officieren en adjudant-onderofficier A. Vos voor de soldaten. Wegens ziekte is hij later vervangen door sergeant-majoor Paas. Elke compound omvatte een aantal lange barakgebouwen, meestal 25-30 m lang, die elk 30-100 mensen huisvestten. Eenieder kreeg een zeer kleine ruimte (3 m²) toegewezen in één van die barakgebouwen. De Britse officieren, mannelijke geestelijken en vrouwen hadden land beschikbaar om te cultiveren, de rest had dit in veel mindere mate of helemaal niet. De oorlogscorrespondent J.J. van Bommel merkt na de oorlog in zijn verslag op dat er zowel bij zijn eigen ondergeschikten als onder de Britten veel ontevredenheid was over Mars en de kapitein Von Ranzow vanwege de oneerlijke verdeling van goederen en het niet opkomen voor de belangen van hun ondergeschikten. Volgens Van Bommel zou door de Australian Field Security na de oorlog onderzoek zijn ingesteld naar Mars en Von Ranzow. De slechte verhouding tussen de Nederlanders en Britten die elkaar nog kenden van de Westerafdeling ging ook in het kamp door.

Kapitein Van Sprew, en de onderluitenants (waarschijnlijk Coumans en Willems) hadden geen sociaal contact met de Britten die hen slechts via officiële wegen te woord stonden. Van der Mey had malaria en een zenuwinzinking door het bombardement op Singkawang II en hem werd om die reden niks kwalijk genomen. Kapitein Touwen en De Goede hadden geen moeite om sociaal contact te krijgen, terwijl de meeste andere officieren kameraadschappelijk werden ontvangen. Volgens Van Bommel had de straffe leiding van P.J. Paas de soldaten goed gedaan, maar tegelijk was bij de mannen bekend dat de Britten hem van lafheid beschuldigden en zou hij door zijn eigen mensen verdacht worden van het verkopen van medicijnen die anderen bij hem moesten inleveren.[10] De officieren, soldaten en inheemsen kregen per nationaliteit ieder een eigen compound. De Nederlandse soldaten werden echter vanaf 19 september 1942 tot 30 maart 1945 samen met ongeveer 50 Britse soldaten permanent in een apart kamp bij Bukit Stabar bij het vliegveld geplaatst.[11]

22 augustus 1945. Nederlandse en Britse krijgsgevangenkamp. Rechtsboven het vrouwenkamp.

[10] J.J. Van Bommel, NIMH-collectie, 130 Verslag van oorlogscorrespondent reserve-tweede luitenant J.J. van Bommel betreffende acties en krijgsgevangenschap in de westerafdeling van Borneo onder bevel van luitenant-kolonel A. Mars, 17-18; S. Gellaerts, 'Val van de Westerafdeling', *Mars et Historia (online)*, 2025.

[11] A.F. Nolthenius in NIOD, 400 Indische Collectie, Collectie C. van Heekeren, Westerafdeling Borneo, inv.nr. 980A L–R (76–88), *Brieven en verslagen van ooggetuigen over de oorlogsvoorbereiding, de evacuatie en de inval van het Japanse leger in Borneo, 1966–1968*, 3; Willems, 'Lintang Barack Kuching Serawak 1945 primo september', *Stabelan* 1986, jrg 12, nr. 3, 30, noemt oktober 1944.

Kampleven

De omstandigheden in het kamp verschilden per categorie geïnterneerde aanzienlijk. Zo werden de burgergeïnterneerden minder hardhandig behandeld dan de krijgsgevangenen. En van de krijgsgevangenen werden de officieren weer beter behandeld dan de soldaten.[12] Daardoor verschilden, naast de persoonlijke levensopvatting en de ervaringen met de Japanners, ook de belevingen van de verschillende personen sterk van elkaar. Zo geven de krijgsgevangene (en door de Kempeitai tijdelijk weggevoerde) kapitein Yates, de geleerde burger en bestuursambtenaar dr. Böhm, broeder Bosman, schrijfster Keith en zuster (soeur) Elisabeth ieder ook een eigen en soms andere beleving weer van het kamp.[13]

In alle (sub)kampen werden Japanse krijgsgevangenenregels ingevoerd, zoals de verplichting 'correct' te buigen voor Japanse militairen en burgerambtenaren. Een plicht die bij niet nakomen ervan tot straf leidde. Er mochten geen dagboeken of andere geschriften worden bijgehouden. Het binnensmokkelen van bijvoorbeeld een krant kon een gevangenisstraf opleveren van zes maanden tot zes jaar of zelfs de doodstraf. Communicatie tussen de verschillende compounds met de wereld daarbuiten was verboden. Incidentele en onregelmatige ontmoetingen tussen gehuwde paren was soms weer wel mogelijk. De katholieke Suga stond bijzondere godsdienstige bijeenkomsten zoals missen toe. Voor vrouwenkampen was dit uitzonderlijk.[14] Veel vrouwenkampen stonden bijzondere bijeenkomsten als missen niet toe. Suga stond dit waarschijnlijk toe omdat hij zelf katholiek was. Het was geïnterneerden in beginsel toegestaan om tuinen aan te leggen en dieren te houden. Door de Japanners werd niet of beperkt in levensmiddelen, kleding, zeep en schoeisel voorzien. Klachtrecht was er niet omdat volgens de Japanners het niet paste om te klagen. Geïnterneerden werden betaald voor hun diensten, 15 cent per dag. Hoeveel en waar het geld daadwerkelijk naar toeging verschilde. De mannelijke burgers leverden het vaak in bij de kampleiding die het besteedde aan het weinige dat er was.[15] De straffen voor het overtreden van de regels verschilden per kamp, maar vooral per officier of bewaker. Sommigen waren mild en anderen waren wreed.

---

[12] Ooi 1998, 288.

[13] Voor de burgerinternering zie ook D. van Velden, *De Japanse interneringskampen voor burgers gedurende de Tweede Wereldoorlog*, J.B. Wolters, Groningen, 1963 (diss. Groningen). A. Keith schrijft na de oorlog over haar ervaringen in haar boek '*Three Came Home'* in Nederland uitgegeven als Vrouwenkamp Borneo en verfilmd (Youtube). Zie verder Böhm 1984, Elisabeth Soeur, *De Zusters Recollectinen Penitenten van de Congregatie van Etten (N-Br.) in gevangenschap en in het concentratiekamp der Japanners op Borneo,* 2e druk, in eigen beheer, [jaartal en schrijver niet gepubliceerd], Ooi 1998 (diversen).

[14] D. van Velden, 1963, 264.

[15] Böhm 1984, 26 en Soeur, 87 noemen 10 cent voor kantoorwerk.

Artsen en verpleegkundigen werkten in het kampziekenhuis of het ziekenhuis in Kuching.[16] Krijgsgevangenen en mannelijke burger-geïnterneerden werden gedwongen om te werken in de haven of bij het vliegveld van Kuching, aan de treinrails of aan wegen. Hoewel het internationaal recht verbood om de gevangenen te dwingen te werken aan projecten met een militair doel, werd hen duidelijk gemaakt dat weigering zou resulteren in executie. Naarmate de oorlog vorderde en de voedseltekorten kritiek waren geworden, werden alle geïnterneerden (mannen en vrouwen), ook gebruikt als landarbeiders op het land rond het kamp om voedsel te produceren voor Japanners. Tegen het eind van de oorlog in 1945, waren nog slechts dertig man fit genoeg voor de laatste werkgroepen (working parties). De rest was of te ziek, of al overleden.[17]

Voedsel

Wat het werken onder meer ook zwaar maakte was dat naast de warme tropentemperatuur (± 30 ℃), er weinig voedsel beschikbaar was. Wat er in de tuin werd verbouwd, werd verdeeld en wat de Japanners gaven varieerde per keer. Als de Japanners iets gaven zoals vis, dan was deze vaak bedorven. Gevangenen konden een beperkt aantal zaken van de bewakers kopen tegen Japanse prijzen, wat spanningen gaf naarmate de oorlog vorderde. Soms was men ook verplicht zaken van de Japanners te kopen als ze het aanboden tegen hun prijs. Iedereen kende de prijs van het niet kopen. Zwarte handel werd soms getolereerd door de bewakers, omdat zij zelf betrokken waren bij het kopen of uitwisselen van goederen. Op andere momenten werd het zwaar bestraft. Hoewel contact met de buitenwereld verboden was, waren er veel mogelijkheden om met de lokale bevolking te communiceren. Degene die brandhout verzamelde in de jungle kon bijvoorbeeld contact maken en zaken kopen wanneer de bewakers niet opletten. Smokkel werd dan ook een integraal onderdeel van het kampleven en ondanks frequente huiszoekingen werden vooral voedingsmiddelen het kamp binnengesmokkeld of opgehaald tijdens nachtelijke uitstapjes.[18]

In het begin bestonden de rantsoenen uit rijst en lokale groenten, met om de 10 dagen een beetje varkensvlees (slachtafval, of een kop). Het dagelijkse rijstrantsoen was eind 1943, 312 gram per dag per persoon en tegen het einde van de oorlog was dit ongeveer 113 gram.[19]

---

[16] Werenfried 1948, 3-4. Archief 400: Indische Collectie 15.04.5.3. Borneo. 3031-4891 Personalia: egodocumenten. 3031 Werenfried,. zr. Noord-Borneo: Kuching: ziekenverpleging.

[17] Ooi 1998, 636 (L.E. Morris).

[18] Ooi 1998, 315 (J.L. Noakes), 357 (L.E. Morris), 395 (E.R. Pepler).

[19] Ooi 1998, 350; A.S. Walker, *Middle East and Far East. Australia in the War 1939–1945* Series 5 (Medical), Volume 2. Canberra: Australian War Memorial, 1953, 648.

Ondervoeding veroorzaakte het grootste deel van de invaliditeit en was een belangrijke factor in het hoge sterftecijfer (600) in het kamp. De Australische troepen omschreven het na de bevrijding van het kamp ook wel als een beleid van een langzame hongerdood.[20]

Gezondheid

Het sterftecijfer onder de Britse soldaten was extreem hoog: ongeveer twee-derde deel van de krijgsgevangenen stierf in het kamp. Ongeveer 600 van de 1000 mannen waren in januari 1943 arbeidsongeschikt als gevolg van beriberi en huidaandoeningen.[21] De Britse onderofficier Pepler meldt dat door een gebrek aan gezond voedsel en vitamines veel gevangenen leden aan beriberi waardoor hun lichaam opzwol; veelal bij de benen of testikels (die zo groot werden als een voetbal). Malaria was ook altijd aanwezig. In het verloop van 1945 vonden elke dag veel sterfgevallen plaats door dysenterie.[22] Het gebrek aan voedsel en medicijnen zorgde droegen eveneens bij aan de vele sterfgevallen. Zo werd de Engelsman L.E. Morris op 6 september 1945 opgenomen in het ziekenhuis in Kuching met een gewicht van nog maar 36 kg.[23]

De geïnterneerden beschikten over weinig medicijnen. De Japanners gaven slechts kleine hoeveelheden kinine en aspirine. Morris vertelt hoe Yamamoto vaak zieke mannen sloeg totdat ze erbij neervielen, vooral als ze hem benaderden voor medicijnen.[24] Er werden weinig voorraden van het Rode Kruis beschikbaar gesteld en de meeste medicijnen werden gekocht van of geruild met de buitenwereld of met de bewakers zelf. Er was ook geen verdoving beschikbaar voor operaties. Begin 1943 was de belangrijkste bron van medische middelen een pro-geallieerde etnische Chinese familie die in de buurt woonde en ook hielp bij het leveren van materialen voor de bouw van een radio.

Het ziekenhuis in het kamp bood voor de meeste ziekten geen oplossing. Naast een gebrek aan middelen was ook de leidinggevende kamparts Yamamoto geen hulpgevende arts. Morris omschrijft zijn beleid als ‘leave and let die’. Yamamoto wordt omschreven als wreed en het ziekenhuis als ‘a filthy germ-ridden death hole’. Zo zou hij het bevel hebben gegeven geen rantsoenen af te gegeven aan de mannen in het ziekenhuis. De gevangenen moesten zelf hun voedsel verzamelen en de zieken

[20] Zie o.m. een brief van een Australische officier van 14 September 1945 uit National Archives: WO 325/52.
[21] Beriberi ontstaat door een tekort aan vitamine B1, waardoor het zenuwstelsel en het hart worden aangetast, met spierzwakte, verlammingsverschijnselen en soms ernstige hartproblemen tot gevolg.
[22] Ooi 1998, 389 (E.R. Pepler), 636 (L.E. Morris); Walker 1953, 646.
[23] Ooi 1998, 636 (L.E. Morris).
[24] Ooi 1998, 380 (L.E. Morris).

verzorgen, ook in tijden van voedseltekorten. De zorg voor alle bijna 2000 gevangenen werd overgelaten aan de geïnterneerde artsen in het kamp, zoals kolonel King, kapitein Bailey, dr. Clark, het Duitse hoofd van het missieziekenhuis in Pontianak, dr. Heilburn, en de Nederlandse artsen H.W.F. Becking, C. Borgmeijer, W. Fiorani en H.D. van der Werf.[25]

6 september 1945. Het Kuching Civil Hospital, voorheen het Japanse militaire hospitaal. Sergeant E. Hickson (2318643) van het Royal Corps of Signals, lijdend aan extreme vermagering (fotograaf: Sgt F.A.C. Burke).

Brutaliteit door de bewakers was een andere factor die de gezondheid van veel gevangenen beschadigde. Hilda Bates beschrijft de behandeling van de mannelijke gevangenen door de bewakers als volgt: 'Their favourite methods of punishment are either kicking below the waist with their heavy

[25] Ooi 1998, 317 (J.L. Noakes), 366, 380 (L.E. Morris), 441 (G.W. Pringle); J. van Dulm, e.a. 2002, deel II, 153.

army boots, face slapping or striking the head with a rifle butt'. Het niet goed buigen voor een bewaker was een veel voorkomende reden voor een afranseling. Zij schrijft over 'One male internee was paralysed for a week following Japanse brutality, simple because he had not made his bow in what the Japs considered a proper manner'. Pepler schrijft dat 'A favourite punishment was to make the offender stand in the blazing sun with his arms above his head holding a log of wood. If the prisoner or his arms sagged, he was punched of kicked. This punishment usually lasted until the prisoner completely collapsed. […] The prisoners who committed the more serious crimes [such as trying to barter food with a native when outside the camp on working parties] were despatched to the doghousecells in the Japanse guard house where the conditions were terrible. These cells were very tiny and had no light and had hardly any ventilation. A prisoner could stay in a cell for days without any food, except perhaps a spoonful of salted rice and a mug of water. No toilet facilities were provided, which made the living conditions of the cells, even worse. If the guards were in a sporting mood they would drag out the prisoners at any time and punch and kick them practically insensible.' Gevangenen die verdacht werden van ernstiger misdrijven werden door de Japanse militaire politie, de Kempeitai, meegenomen voor ondervraging op het voormalige hoofdkwartier van de politie van Sarawak in Kuching. Marteling was daarbij een veelgebruikte methode om informatie te verkrijgen.[26] Op 16 mei 1942 waren kapitein J.C.C.A. Schollen, sergeant-majoor A.C.P. Blahowetz en sergeant J.M. Vogel al opgepakt in Pontianak door de Kempeitai en later via Kuching en Miri naar Outram Road Gaol in Singapore gebracht.[27] In Kuching werden de Nederlanders predikant D.D.F. Bunte, binnenlands bestuurder dr. W.A. Knibbe, sergeant-majoor W.J. Huyink, sergeant W.G.F. van Marselis Hartsinck door de Kempeitai opgehaald en ter dood veroordeeld.[28]

Degene die overleden werden aanvankelijk begraven op de begraafplaats in Kuching, maar door het hoge sterftecijfer moest in november 1942 een nieuwe begraafplaats worden aangelegd naast en in het zicht van het kamp, bekend als 'Boot Hill'. De lichamen werden naar het graf gedragen in een houten kist met een scharnierende bodem, waardoor hergebruik van de kisten mogelijk was. Later gebeurde dit ook in rijstzakken. Alle overleden krijgsgevangenen kregen een militaire begrafenis waarbij de

[26] Ooi 1998, 337-338 (H. Bates), 391 (E.R. Pepler), 422-437 (L.E. Morris), 452 (G.W. Pringle).

[27] S. Gellaerts, 'Val van de Westerafdeling', *Mars et Historia (online)*, 2025; Schollen 1948, 16. 400 Indische Collectie, 15.02.1.01.1. Java, 1230 Rapport van generaal-majoor J.K. Meijer, territoriaal commandant Midden-Java, aan de Commissie Gedragingen betreffende de verrichtingen van majoor J.J.C.A. Schollen in oorlogsdagen in West-Borneo, illegale acties, arrestatie door Kempeitai en krijgsgevangenschap, met bijlagen, afschrift, 1948. Verslag Schollen 29 september 1948.

[28] Ooi 1998, 417 (Morris), 550 (Noakes); J. van Dulm, e.a. 2002, deel II, 154.; S. Gellaerts, 'Bukit Stabar, een subkamp bij Kuching Airfield', *Mars et Historia (online)*, 2025.

Last Post gespeeld werd. Aan het einde van de oorlog nam het aantal doden toe: van één naar meer dan zes per dag. Eén groep kreeg extra rantsoen zodat ze de kracht hadden om te graven. Na de oorlog zijn de lichamen van de omgekomenen herbegraven op de militaire begraafplaats op het eiland Labuan.[29]

Hoop doet leven

Informatie gaf hoop en kwam beschikbaar uit verschillende bronnen, zoals van mensen die te werk waren gesteld in de haven of bij het vliegveld. De grootste morele waarde had misschien wel de geheime radio, 'Kobus' of zoals de Engelstaligen haar noemden: 'old lady' of 'mrs. Harris'.[30] Voor het bouwen van de radio werden spullen het kamp binnengesmokkeld en namen krijgsgevangenen spullen mee van de werkplaatsen, zoals die op het vliegveld. Van deze primitieve materialen bouwde korporaal Leonard (Len) A.T. Beckett een radio die in de loop van de tijd op verschillende plaatsen werd verborgen, zoals in een tafel met valse bodem. De radio werd voor het eerst gebruikt in de avond van 24 februari 1943 waarbij luisteraars voor het eerst nieuwe namen hoorden zoals die van Montgomery en Patton. Er werden uitgebreide veiligheidsprocedures opgezet om de radio te beschermen, waaronder een netwerk van uitkijkposten. De Japanners deden meerdere pogingen illegale activiteiten op te sporen en lieten daartoe geïnterneerden soms een dag buiten staan in de hete zon, zonder eten en drinken.[31] In deze zoektochten werden meerdere mensen weggehaald door de kempeitai. Uit angst voor de euforie van het nieuws en ontdekking van de radio werd het nieuws beperkt verspreid door de kamphoofden. De boodschap werd vaak verpakt met een andere boodschap, bijvoorbeeld door een priester bij publieke bijeenkomsten. Zo werd het nieuws van de Duitse capitulatie op 7 mei 1945 bijvoorbeeld doorgegeven via Exodus hoofdstuk 3, vers 8, over de bevrijding van de Israëlieten van de Egyptenaren naar het land van melk en honing. Een bijzonderheid was dat Suga zelf bij de dienst aanwezig was. Toen Le Gros Clark, het hoofd van de mannelijke geïnterneerden en voormalige chief secretary van de regering van Sarawak, terugkeerde van zijn bezoek aan de kempeitai in juni 1944 was hij behoorlijk geschokt en adviseerde hij de radio te vernietigen. Beckett en zijn collega's werden op de hoogte gebracht van dit advies, maar besloten door te gaan. Om de burgergeïnterneerden te beschermen werd

[29] Ooi 1998, 335-339 (H. Bates), 366, 636 (L.E. Morris), 389 (E.R. Pepler), AWM, nr. 118566, 118567.

[30] Ooi 1998, 627 (H.E. Bates); Keith, 182. Huijbergen, *De Broeders van Huijbergen een halve eeuw werkzaam in Indonesia, 1920-1970*, Huijberen: Broeders van de Congregatie van de Onbevlekte Ontvangenis, 1970, 28-67 & 76-89.

[31] Door een onbekende broeder in aanvulling geschreven op Huijbergen 1970 (28-67 & 76-89), gevonden in het archief van Huijbergen, nr. 95.

het nieuws afgesneden naar hun compounds.[32] Iedereen die iets van de radio wist was een gevaar voor zichzelf en anderen. Le Gros Clark werd zelf later gevangen genomen en geëxecuteerd wegens zijn vermeende betrokkenheid bij het smokkelen van onder meer een krant.

Een andere moraalbooster was de undercover University. Luitenant Frank Erskine Bell ('Tinker' Bell), was de grote bedenker van de 'Kuching University' (ook wel aangehaald als secret, undercover of underground University) in het Britse officierscomplex en daarmee de eerste universiteit van Sawarak werd.[33] Hoewel het volgens de Japanse regelgeving voor gevangenen verboden was om te leren, aantekeningen te maken of te bezitten, les te geven of om in groepen bijeen te komen voor discussie, werden er toch lessen gegeven. Op deze universiteit waren er klassen in zeven moderne talen (Duits, Frans, Italiaans, Nederlands, Russisch, Spaans en Urdu), evenals andere onderwerpen zoals geschiedenis, spreken in het openbaar, navigatie, varkenshouderij, maatschappijleer en pluimveehouderij. Bell en zijn collega's organiseerden cursussen, stelden studieboeken samen, leidden lessen en reikten diploma's uit.[34] Tegenwoordig staat er op de plaats van het Batu Lintang Camp, een Teacher Education Institute, waarbij nog wel enkele kleine onderdelen van het kamp bewaard zijn gebleven.

De bevrijding van Batu Lintang Camp

Vlak voor de overgave van Japan deden in het kamp geruchten de ronde dat de Japanners van plan waren alle gevangenen te executeren. Yamamoto deelde sommige gevangenen mee dat ze naar een nieuw kamp zouden worden overgebracht waar het een waar paradijs zou zijn. Böhm merkte op dat er door de Japanners vriendelijk en belangstellend naar ieders gezondheid werd geïnformeerd. 'Achteraf beschouwd ongetwijfeld een voorbereiding voor een terugtocht naar het binnenland'.[35] Het bleek een niet ongegronde vrees. Na de bevrijding werden in het kamp twee bevelen tot executie gevonden die de voorgestelde methode van executie van alle krijgsgevangenen en geïnterneerden in Batu Lintang Camp beschreven.[36] De officiële orders aan de commandant hielden in dat alle krijgsgevangenen en mannelijke geïnterneerden bij mijlpaal 21 naar een kamp moesten marcheren en daar met bajonetten moesten worden neergestoken. Alle zieken die niet in staat zouden zijn om te lopen,

[32] Ooi 1998, 549-560 (J.L. Noakes), 398 (E.R. Pepler).
[33] E. Bell, F. Bell, *Undercover University* (revised edition) Cambridge, 1991.
[34] Bell 1991; Ooi 1998, 349 (F.M. Merret), 369.
[35] Ooi 1998, 611-614 (G.W. Pringle); Böhm 1984, 26.
[36] Ooi 1998, 610-612 (E.R. Pepler), 628 (H. Bates), 648 (L.E. Morris); Soeur, 137; Keith 1950, 287; Ooi 1998, 648 (L.E. Morris) noemt 15 september.

moesten op dezelfde manier behandeld worden op het plein op de verzamelplaats in het kamp en alle vrouwen en kinderen moesten in hun barakken worden verbrand. Voor het Batu Lintang Camp waren de groepen gevormd: de eerste groep bestond uit vrouwen, kinderen en nonnen. Zij moesten van dokter Yamamoto giftige rijst krijgen. De tweede groep bestond uit mannen en geestelijken. Zij moesten onder leiding van luitenant Ojema worden neergeschoten en verbrand. Groep drie (onder wie 500 krijgsgevangenen) moest onder leiding van luitenant Nakata 21 mijl marcheren naar de bergen bij de Nederlandse grens. De overlevenden moesten worden neergeschoten en diep in de jungle worden verbrand. De laatste groep van zieken en zwakkeren zou met bajonetten worden omgebracht. Het kamp moest vervolgens worden vernietigd door het in de brand te steken. Broeder Bernulfus Bosman (Huijbergen) meldt dat na de bevrijding in de legerkrant van de 9e divisie was opgenomen dat de Japanners van plan zijn geweest om 1500 mensen te doden om aan de naderende A.I.F. troepen te ontkomen door de bergen in te trekken, waarbij ze slechts 500 van de sterkste gevangen als dragers zouden gebruiken. De ex-geïnterneerde dr. Clarke ontdekte bijzonderheden over het plan in de bagage van luitenant Nakata. Hij realiseerde zich, net als Böhm, met terugwerkende kracht de betekenis van een onderzoek onder de gevangenen zes weken voor de overgave. De Japanners hadden toen besloten wie er zou worden omgebracht. Na een tocht in de bergstreken zouden de 500 uitgekozen dragers ongetwijfeld ook worden vermoord.[37] Het eerste bevel, dat op 17 of 18 augustus van kracht was, werd niet uitgevoerd; het tweede zou moeten plaatsvinden op 15 september, een paar dagen na de bevrijding.

De krijgsgevangenen hoorden via de geheime radio in een uitzending van Radio Chungking over de officiële Japanse overgave in de ochtend van 15 augustus.[38] De volgende dag dropten drie Beaufighter vliegtuigen pamfletten met daarop de tekst: Japan heeft zich overgegeven. Op 24 augustus kondigde Suga officieel aan dat Japan zich had overgegeven. Verschillende bronnen geven aan dat Suga zelf een gebroken man was, hij geloofde (ten onrechte) dat zijn hele familie was gedood bij het bombardement op Hiroshima. Ook vroegen geïnterneerden zich af wat er ging gebeuren en of zij nu vermoord zouden worden. Op 31 augustus (koninginnedag) stierf een medegeïnterneerde doordat hij de pech had dat een buis waarin goederen zaten op zijn hoofd terecht kwam.[39] Op 11 september werd het kamp bevrijd door de Australische 9e divisie. Bij de overgaveceremonie hoorden de Japanners van het bestaan van de radio:

[37] Eigen vertaling van Bosman in het archief van Huijbergen (nr. 95).

[38] De strategische punten op Borneo waren eind juni 1945 al bevrijd, maar omdat Kuching geen directe strategische waarde had werd het pas bevrijd na de overgave van Japan op 15 augustus.

[39] A. Heilburn, NIOD, verslag 071672, 6 februari 1967.

'Hold on, we have something to show you.' Carrying the radio and generator Len [Beckett] proudly showed them to the General and turning to Suga, asked, 'Well, what do you think about it Suga?' Now I know the full meaning of the saying 'If looks could kill' Len would have died a horrible death'.[40]

11 september 1945. Brigadegeneraal (brigadier) T.C. Eastick, bevelhebber van de Kuching Force, geeft instructies vóór vertrek uit het kamp, samen met kolonel A.W. Walsh, bevelvoerend officier van het 2/10e Veldregiment en kolonel T. Suga.

[40] Ooi 1998, 620 (G.W. Pringle). Overige bronnen: Ooi 1998, 607-608 (E.R. Pepler), 614- 618 (G.W. Pringle); Bell 1991, 111-113; Keith 182. De datum van overgave van Suga op 24 augustus varieert. Het lijkt de meeste aangewezen datum.

L.T.A. Beckett aan brigadegeneraal (brigadier) T.C. Eastick, bevelhebber van de Kuching Force, en luitenant-kolonel A.W. Walsh, bevelvoerend officier van het 2/10 Australisch Veldregiment.

Door de aanwezigheid bij de bevrijding van fotografen en cameramensen is deze dag en het kamp relatief goed gedocumenteerd.[41] Bij de bevrijding telde het kamp 2.024 gevangenen. Onder hen 1.392 Britse, Australische, Indische, Europese Nederlandse krijgsgevangenen en inheemse soldaten en 632 burgergeïnterneerden.[42]

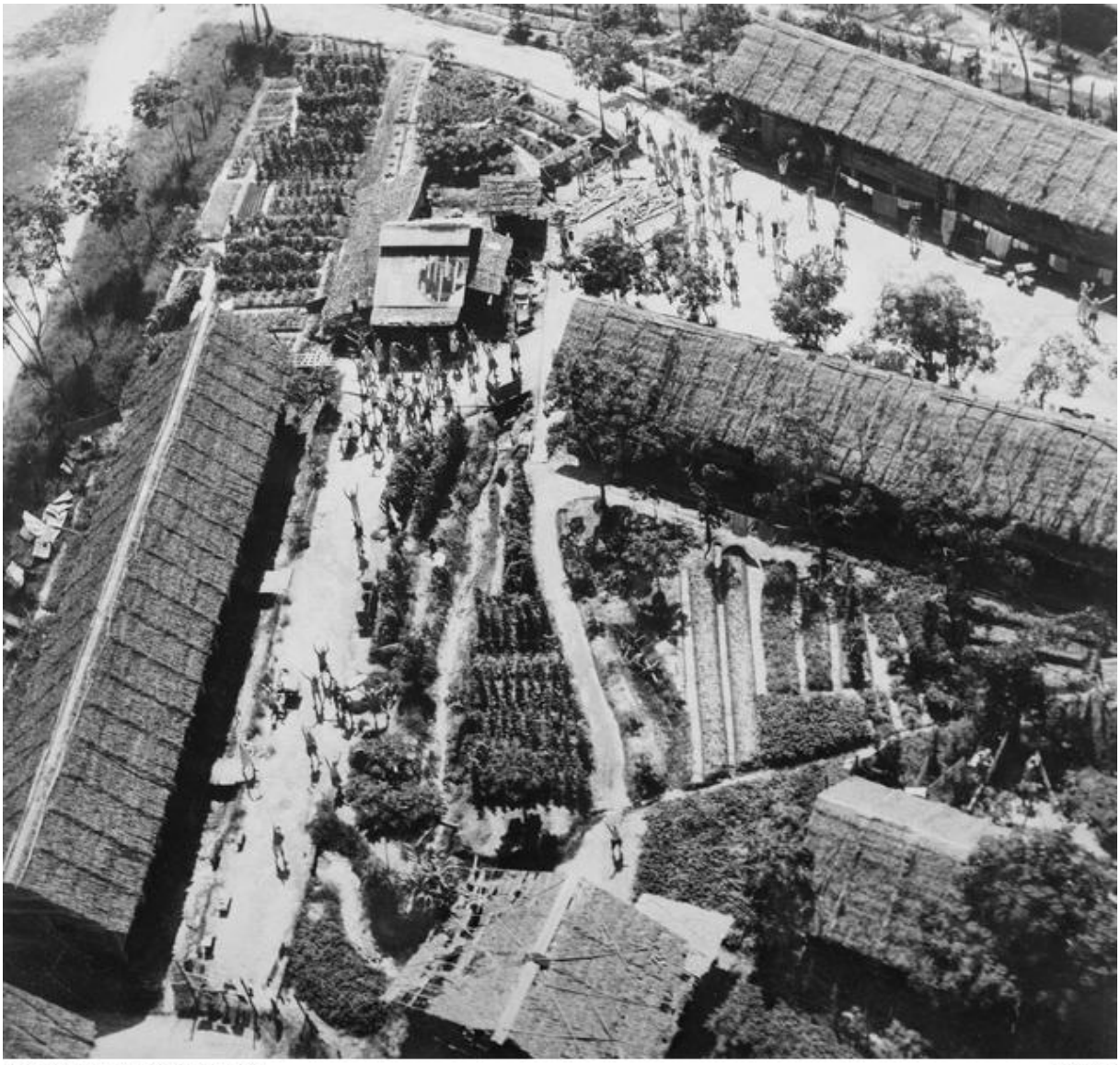
Na de bevrijding waren de rollen omgedraaid en werden hier in totaal

[41] Ooi 1998, 610 (E.R. Pepler), 627 (H.E. Bates). Zie de website van het Australian War Memorial (AWM): https://www.awm.gov.au/ [kuching]; YouTube [Kuching POW Camp]. Met zeer veel details: J.B. Archer, Lintang Camp: Official Documents from the Records of The Civilian Internment Camp (No 1 Camp) at Lintang, Kuching, Sarawak, During the Years 1942-1943-1944-1945, Kuching, march 1946.

[42] Long 1963, 562; Gavin Long, *The Final Campaigns. Australia in the War 1939–1945 Series 1* (Army), Volume 7. Canberra: Australian War Memorial, 1963. J. van Dulm, e.a. 2002, deel II, 154.

ongeveer 8000 Japanners en hun bondgenoten geïnterneerd in afwachting van hun proces of terugtocht naar huis.

Er zijn in totaal ongeveer tussen de 600 - 750 mensen in het kamp omgekomen. Onder hen, vier Nederlandse krijgsgevangenen (M.J.J.C. Beumers, J. de Graaff, D.P.J. Kroes en E.W. Geerling). Twee zijn er op 6 september 1944 door de Kempetai weggehaald (Huyink en Van Marselis Hartsinck) en overlijden buiten het kamp, waarschijnlijk in Miri. Bij de mannelijke burgers overlijden er in totaal vijf. Drie overlijden in Kuching. Predikant D.F. Bunte en binnenlands bestuurder W.A. Knibbe zijn door de Kempeitai weggehaald en overlijden in 1945 in Jesselton (Kota Kinabalu).[43] Bij de vrouwen overlijden er zeven zusters.

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL 129037

Batu Lintang Camp, september 1945. Krijgsgevangenen zwaaien uitbundig naar een laag overvliegend RAAF Catalina-vliegtuig.

[43] J. van Dulm, e.a. 2001, deel I, 183; deel II (2002), 153; Ooi 1998, 432 (L.E. Morris).

De sterftecijfers in Batu Lintang waren relatief hoog: circa 33 - 40% van de krijgsgevangenen overleed, tegenover gemiddeld 27% in de Pacific.[44] Ter vergelijking: in het Nederlandse deel van Borneo bedroeg het sterftecijfer in de Zuider- en Oosterafdeling (Balikpapan, Bandjarmasin, Tarakan) ongeveer 31%.[45] Het andere hoofdkamp in het Britse deel van Borneo was Sandakan, waar meer dan 2.400 geallieerde krijgs-gevangenen stierven; slechts zes overleefden de dodenmarsen doordat zij wisten te ontsnappen.[46]

Naast de verbijstering bij de bevrijding waren er ook geïnterneerden die wapens van Australische soldaten vroegen om wraak te nemen op de bewakers, maar dit werd geweigerd. Er waren voor en na de bevrijding ook geïnterneerden die de sadistische bewakers (op)zochten.[47] Andere zochten bewakers op die hen gesteund hadden.[48] Dezelfde dag (11e) werd Suga, samen met kapitein Nakata en Yamamoto, naar de Australische basis op Labuan gevlogen om hun proces voor het oorlogstribunaal af te wachten.[49] Ook begon de repatriëring van geïnterneerden. Op 14 september waren er al 858 voormalige krijgsgevangenen naar Labuan verplaatst. Veel Nederlanders zouden de uitkomst van het proces tegen hun bewakers niet meer meemaken[50], omdat zij tegen die tijd alweer waren verplaatst voor de uitgebroken onafhankelijkheidsstrijd in Indonesië.[51]

[44] Daws 1996, 409. Sterftecijfers geven slechts een globale verhouding weer. Veel kampadministraties zijn incompleet; cijfers zijn vaak schattingen op basis van getuigenissen; kamppopulaties wijzigden sterk in de tijd.
[45] 400 Indische Collectie, 2625 'Over de behandeling van krijgsgevangenen te Balikpapan en Bandjermasin door de Japanse militaire overheid'. Notitie van dr. Bierdrager. 1946 (ook online). Zie ook het verslag daarover in Vermeeren, 'Rapport over de behandeling van krijgsgevangenen', Stabelan. jrg 21, nr. 2, 21.
[46] Ooi 1998, p. 320-321 (H.E. Bates), 384-385 (L.E. Morris); Wigmore 1957, 596. Wigmore, L.G., 1957. Camps in Borneo, Japan and Elsewhere. In: Australia in the War of 1939–1945, vol. IV: The Japanese Thrust. Canberra: Australian War Memorial, ch. 25. M. Hoogterp, 'Gruwelijke dodenmars', *Stabelan*, 15e jrg, 1988, 36.
[47] Robert Taylor, 'Survivor tells of Borneo hell'*, The West Australian*, April 14, 2007, 14. Zie ook foto AWM P01047.014
[48] Willems 1986, 30.
[49] Ooi 1998, 667 (H.D.A. Yates).
[50] Zie ook S. Gellaerts, 'Oorlogstribunalen voor Batu Lintang Camp', *Mars et Historia* (online), 2025.
[51] Kaptein de Goede en luitenant Snijders zijn met andere officieren en onderofficieren op 8 oktober naar Balikpapan gevlogen en om met de 14de Cie LOC II naar west-Borneo te vertrekken en op 17 oktober landen de KNIL-troepen weer in Pontianak. Mijn grootvader L.J.G. Gellaerts is volgens zijn staat van dienst op 15 oktober al weer zijn ingedeeld bij het Leger Organisatie Centrum (L.O.C.) te Morotai en op 22 november 1945 overgegaan bij hetzelfde onderdeel te Menado. Waarschijnlijk is hij eerst naar Morotai gegaan, dat na de oorlog functioneerde als militair hergroeperingspunt voor Nederlandse en Australische troepen.

Inventarisatielijst van Nederlandse krijgsgevangenen

Voor lezers die voor familieonderzoek een eerste aanknopingspunt zoeken of gewoon meer willen weten, heb ik mijn werklijst toegevoegd van Nederlandse krijgsgevangenen in het Batu Lintang Camp. Deze lijst is voor eigen gebruik opgesteld uit verschillende bronnen en kan daardoor onvolkomenheden of fouten bevatten. Voor historisch onderzoek wordt aangeraden de relevante archieven zelf te raadplegen.[52] In de toekomst zal de digitale toegankelijkheid van bronnen dit proces aanzienlijk kunnen vergemakkelijken, bijvoorbeeld via platforms zoals onsland.nl, dat zich speciaal richt op de gedeelde geschiedenis van Nederland en Indonesië.

Officieren (22)		
Naam	**Rang**	**Nummer**
Andersen, W.P.J.	Reserve luitenant	Onbekend
Becking, H.W.F.	Arts	Onbekend
Bommel, J.J. van	Oorlogscorrespondent	Onbekend
Borgmeijer, C.	Kapitein, officier van gezondheid	Onbekend
Engels, M.F.	Reserve kapitein	Onbekend
Fiorani, W.	Arts	10589
Goede, B.L. de	Kapitein	13700
Hoogerhuys, J. van ’t	Reserve luitenant	Onbekend
Joppe, B.	Reserve luitenant	Onbekend
Kiliaan, H.G.C.	Reserve luitenant	74632
Madaresz, I.S.	Reserve Kapitein	Onbekend
Mars, D.P.F.	Luitenant Kolonel	80565
Mey, A.J.E. van der	Kapitein	Onbekend
Nieuwenhuysen, W.M.	Reserve luitenant	Onbekend
Ott, J.O.	Reserve luitenant	29123
Ranzow, von	Kapitein	Onbekend

[52] Een overzicht van de namen van Europese krijgsgevangenen en mannen en vrouwen zijn onder meer opgenomen in verschillende boeken en lijsten bij het Nationaal archief, waaronder de werken van Ernst Braches, zoals ook opgenomen vanaf pagina 153 in J. van Dulm, e.a. 2002, deel II (supplement).

Roukens, J.	Luitenant	53090
Snijders, J.W.	Luitenant	Onbekend
Sprew, A. van	Kapitein	73856
Steensel van der Aa, E.A. van	Luitenant	Onbekend
Touwen, N.	Kapitein	39126
Werf, H.D. van der	Arts	Onbekend

Soldaten (65)		
Naam	**Rang**	**Nummer**
Aaldersberg, P.W.	Sergeant Infanterie	91856
Bak, L.	Sergeant Majoor Genie	83066
Beumers, M.J.J.G.	Sergeant	Onbekend
Boessen, J.C.	Sergeant Infanterie	87961
Bouman, D.F.L.	Sergeant Infanterie	92366
Breuring, N.P.	Sergeant / Fourier	85898
Brouwers, W.	Sergeant Infanterie	85757
Bulles, G.	Sergeant Inf. Singkawang Ii	87532
Buntsma, J.	Sergeant Infanterie	75154
Büttner, K.R.	Sergeant / Fourier	85517
Cober, T.	Sergeant Infanterie	84239
Cohen, T.	Sergeant Majoor	Onbekend
Coumans, J.J.C.	Onderluitenant	Onbekend
Dijkgraaf, C.	Brigadier Infanterie	86220
Evers, G.	Sergeant Infanterie	86509
Fennema, W.	Sergeant Infanterie	90230
Gellaerts, L.J.G.	Brigadier Genie	91775
Gerits, J.C.	Brigadier Genie	92241

Gijsel, J.M.	Sergeant Majoor Adm	82893
Graaf, J. de	Sergeant	Onbekend
Graaff, C.W. de	Brigadier Ziekenverpleger	82702
Grasbeek, F.W.J.E. van	Sergeant Majoor Infanterie	87720
Groot, W. de	Sergeant Infanterie	87454
Hage, L.J.	Sergeant Infanterie	89092
Hanekamp, W.J.	Sergeant/majoor Geweermaker	89878
Haverkate, A.A.C.	Soldaat/kanonnier Luchtdoel	93587
Hessels, R.	Kanonnier	93691
Hilgers, A.J.F.	Sergeant Infanterie	86103
Huyink, W.J.	Sergeant Majoor Administratie	Onbekend
Ingen, A.W. van	Sergeant Infanterie	88996
Jacobs, J.C.	Sergeant Infanterie	86397
Jüngst, A.O.	Soldaat Radiotelegrafist	89292
Kaay, P.J. van der	Sergeant Inf Singkawang	91347
Klinkhamer, G.	Adjudant Onderofficier Intendance	83472
Kok, H.	Sergeant Majoor Instructeur	86256
Koops, R.J.	Sergeant Majoor	91256
Koot, W.F.	Sergeant Infanterie	87229
Kooyman, H.	Sergeant Ziekenverpleger	90312
Krijgsman, A.	Sergeant Infanterie	51562
Kuhbauch, A.G.	Sergeant Majoor	89456
Lanser, K.	Sergeant Infanterie	88181
Leenders, K.	Sergeant Infanterie	92582
Lint, T.M. van	Sergeant Geweermaker	92164
Lossie, A.	Sergeant Infanterie	94819

Marselis Hartsinck, W.G.F. van	Sergeant	Onbekend
Mohr, A.L.L.	Sergeant Infanterie	88986
Mohr, A.M.C.	Sergeant Infanterie	85946
Nijenhuis, J.A.	Sergeant Infanterie	86499
Paas, P.J.	Sergeant Majoor Instructeur	87231
Pick, W.	Sergeant/vechtwagenbestuurder	92669
Reuser, J.	Soldaat/kanonnier	95471
Roosen, H.J.C.	Brigadier Schrijver/marktmeester	84226
Schra, G.	Sergeant Majoor Adm	82792
Smit, F.J.	Sergeant Majoor Instructeur	89924
Sprenkels, J.J.	Brigadier Infanterie	91927
Teeuwsen, P.	Brigadier Luchtdoel	93687
Teunissen, F.	Sergeant Infanterie	90984
Ulmer, P.A.J.	Sergeant Radiotelegrafist	84107
Vaessens, P.H.	Adjudant Onderofficier	87023
Verkaaik, J.	Soldaat Vechtwagens	91561
Verstappen, T.J.M.A.	Sergeant Automobiel	92141
Vos, A. de	Adjudant Onderofficier Instructeur	Onbekend
Voskamp, J.C.	Sergeant Infanterie	91342
Wattum, J.L. van	Sergeant Infanterie	90521
Willemsen	Onderluitenant Mil. Adm.	Onbekend

Militie/Stadswacht (100)	
Naam	**Rang**
Abbink, R.A.	Militie sergeant / Douane Pontianak
Agerbeek, J.W.	Militie Sergeant / Rubberrestrictie
Anthonysz, J.W.	Stadswacht / Hoofd Landschapsopnamedienst
Barkey, K.A.	Stadswacht / Landbouwconsulent
Barre, P.F.	Stadswacht / Boekh. Landschap Singkawang
Beem, J.A.M. van	Rubberrestrictie
Beerdsen, T.	Onderwijzer Pontianak
Benenati, M.F.	Stadswacht / Ijkwezen
Bergsma, H.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Bergsma, M.F.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Beunin, J.F.P.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Braat, C.G.S.	Stadswacht / Employee Borsumij
Breuer, G.O.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Bruin, J.A. de	Douane Pontianak
Bruin, W.H.	Militie Sergeant / Landschapsagraria
Bruins Slot, W.F. de	Inspecteur Financiën
Budding, L.F.C.	Stadswacht / Boschwezen
Derneden, V.T.C.	Stadswacht / Klerk Borsumij
Dibbetz, W.	Stadswacht / Particulier
Dieduksman, R.	Stadswacht / V & W
Doppert, J.K.E.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Florentinus, C.G.	Stadswacht / Landschapswerken Soekadana
Florentinus, L.C.	Stadswacht / Theepropaganda?
Franquemont, L.G.J.D. von	Stadswacht / Commies
Gastelaers, P.J.	Militie Sergeant / Borsumij

Geerling, E.W.	Landstormsoldaat / Rubberrestrictie
Geraerts Thesing, H.L.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Gosewisch, H.F.W.	Militie Sergeant / Rubberrestrictie
Gramberg, H.	Stadswacht / Controleur Bb
Groen, M.C. de	Militie Sergeant / Douane Singkawang
Ham, J.	Stadswacht
Harmsen, J.C.	Militie Sergeant / Borsumij
Heijden, W.R.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Hoefen Wijsard, J.L. van	Stadswacht / Rubberrestrictie
Hoffman, H.R.	Stadswacht / Landschapskantoor Pontianak
Hoogendijk, W.B.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Huizing, D.A.	Militie Sergeant / Schrijver Singkawang
Huppe, F.H.	Militie Adj. Oo. / Comptabiliteit
Jacobs, H.J.	Stadswacht / Employee Factorij
Jansen, W.A.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Kock, O. de	Stadswacht / Schrijver Pontianak
Kopijn, A.	Douane
Kroes, D.P.J.	Landstormsoldaat / Rubberrestrictie
Kroes, R.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Kuipers, J.W.H.	Militie Sergeant / Assistent Rubberestate
Laer, F. van	Stadswacht / Rubberrestrictie
Lammerts van Bueren, F.	Stadswacht / Aniem
Lankhorst, W.J.	Stadswacht / Singer
Laperre, C.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Lapidoth, H.	Landstorm / Borsumij
Lawick, W.J. van	Stadswacht / Bosarchitect

Ledeboer, H.F.	Militie Sergeant / Bosarchitect
Leeuwen, W.G.J. van	Stadswacht / Rubberrestrictie
Lewis, N.E.	Rubberrestrictie
Lier, H.A. van	Stadswacht / Rubberrestrictie
Lier, J.H. van	Militie Sergeant / Kpm Klerk
Loff, N.K.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Moolenaar, A.	Stadswacht / Controleur Bb
Mos, J.W.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Muller, L.	Stadswacht / Douane
Nadort, C.J.	Stadswacht / Boekhouding
Nagel, T.A.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Nauman, P.F.	Stadswacht / Douane
Nolthenius, A.F.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Oudenaarden, J.	Stadswacht / Boekhouder Aniem
Peetoom, C.J.	Militie Sergeant / Aniem
Philippus, G.J.H.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Philippus, P.D.C.	Stadswacht / V & W
Piekhaar, S.	Stadswacht / V & W Sintang
Regensburg, U.	Stadswacht / V & W
Roestenburg, P.J.M. jr.	Stadswacht / Particulier
Ruttendjie, R.	Stadswacht / Werkmeester
Saire, J.J. de	Militie Sergeant / Rubberrestrictie
Salfischberger, F.H.	Militie Sergeant / Douane Pemangkat
Schaafsma, T.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Schmitt, E.G.A.	Militie Sergeant / Rubberrestrictie
Schotel, C.J.	Stadswacht / Bosarchitect
Schram, M.	Stadswacht / Douane
Schreuder, H.	Stadswacht / Handelsbank

Schutte, E.J.	Stadswacht / Accountant Financiën
Semmelink, J.	Militie Sergeant / Rubberrestrictie
Smit, B.W.	Stadswacht / Aniem
Smitt, B. de	Militie Sergeant / Borsumij
Snoep, H.J.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Spieseke, J.B.	Stadswacht / Commies
Spil, C. van der	Stadswacht / Aniem
Stein du Pré, J.E.	Militie Sergeant / Agent Hagemeyer
Thiebaut, J.	Militie Sergeant / Kpm
Tupang, K.H.L.	Stadswacht / V & W
Vaillant, A.Ch.	Militie Sergeant / Opium En Zoutregie
Vijsma, J.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Vogelsang, W.C.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Vos, C.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Vries, J.G. de	Stadswacht / Handelaar
Wagensveld, G.J. van	Stadswacht / Opium En Zoutregie
Weise, E.A.T.	Stadswacht / Landschapswerken Ketapang
Wiemans, P.E.	Stadswacht / Javasche Bank
Windsant, N.	Stadswacht / Rubberrestrictie
Zijl, P. van	Militie Sergeant / Internatio
Zijll de Jong, J. van	Militie Sergeant / Opperhoutvester

Braches meldt dat op 9 november 1942, 50 inheemse krijgsgevangenen zijn vrijgelaten. Zuster Soeur noemt ook het getal 50 op 9 november maar geeft aan dat Javaanse militairen gevraagd wordt om dienst te nemen in het Japanse leger en dit beantwoorden met Soeka (graag).[53] Op 30 maart 1943 worden ‘alle’ inheemse krijgsgevangenen uit West-Borneo benoemd tot heiho (Japanse hulpsoldaat). Op 31 mei 1943 worden 60 à 70 van deze

[53] Elisabeth Soeur, De Zusters Recollectinen Penitenten van de Congregatie van Etten (N-Br.) in gevangenschap en in het concentratiekamp der Japanners op Borneo, 2e druk, in eigen beheer, [jaartal en schrijver niet gepubliceerd], 88.

inheemse krijgsgevangenen in een Japans pak gestoken en naar Sandakan gezonden.[54]

Böhm schrijft dat er medio 1943, 200 inheemse soldaten zijn, waarvan er later 120 gedwongen worden in Japanse dienst te treden.[55] De exacte cijfers verschillen, maar ongeveer de helft van de inheemse krijgsgevangenen (± 200 personen) lijkt daarmee 'vrijwillig' in Japanse dienst te zijn getreden. De andere helft, met name Ambonezen, had geweigerd dit te doen.

Bij de bevrijding op 11 september 1945 zijn er ongeveer 95 inheemse krijgsgevangenen uit West-Borneo.[56] De onderstaande lijst bevat 80 namen en daarmee ontbreken er nog minimaal 10-15 inheemse soldaten.

Inheemse krijgsgevangen (80)	
Andeh	
Arma	
Badjoel	
Bakkara	
Darman	
Djogosoekarto	
Doelahmoeksin	
Galimin	
Gleo Gorang	
Goeltem	
Halatu	
Hardjokoesrin	
Herahaia	
Hetharia	
Hoetagaloeng	
Idi	
Iksan	
Joseph	
Kamagi	
Karepu	
Karsosoewita	

[54] E. Braches in: J. van Dulm, e.a. 2001, *Geïllustreerde atlas van de Japanse kampen in Nederlands- Indië 1942-1945, Deel I*, Asia Maior/Atlas Maior, 2001, 18

[55] A.H. Böhm, West-Borneo 1940 - Kalimantan Barat 1950, 1984, 24.

[56] E. Braches in: J. van Dulm, e.a. 2001, *Geïllustreerde atlas van de Japanse kampen in Nederlands- Indië 1942-1945, Deel I*, Asia Maior/Atlas Maior, 2001, 18

Kartopawiro	
Kassian	
Keman	
Kidjan	
Kila	
Kromosonto	
Kumendong	
Lada	
Lasimin	
Madirdja	
Manoedi	
Maridjan	
Mario	
Mas Patah	
Mokol	
Ngadami	
Ngadimin	
Noa	
Noeonglaki	
Ombek	
Otong	
Panoet	
Pelupessy	
Pentjeng b. Oemploeng	
Penturij	
Pontius	Fuselier
Putinella	
Rahmad	
Ranoemenawi	
Rantam	
Rumagit	
Saman	
Sanggrok	
Sarkoem	
Saya	
Senega	
Siman	
Siran	
Slamat	

Slamet	
Soakardi	
Soejan	
Soekardi	
Soekirman	
Soengeb	
Soeparmo	
Soeradi	
Soeripot	
Soetokario	
Soewignjo	
Soleman	
Songyo	
Tardjo	
Timboeluds	
Toegiman	
Toepar	
Tuasuun	
Tumongkeng	
Wahjono	Ziekenverpleger

Namen van de Japanse officieren en soldaten zijn beschikbaar via de website van het Australian War Memorial [Lintang, Japanese soldiers]. Daar zijn ook verschillende foto's genomen van de soldaten met daarbij hun namen. Daarnaast vormen de oorlogstribunalen een belangrijke bron.[57]

[57] S. Gellaerts, 'Oorlogstribunalen voor Batu Lintang Camp', *Mars et Historia (online)*, 2025.

Batu Lintang Camp in aantallen

Veel cijfers uit de oorlog geven slechts een scahtting weer. Veel kampadministraties zijn vernietigd of incompleet. Andere cijfers zijn gebaseerd op schattingen van getuigenissen. Daar komt bij dat kamppopulaties in de tijd wijzigden, bijvoorbeeld vanwege sterfte of verplaatsen van gevangen. De onderstaande tabel geeft het beeld van A.H. Böhm, medio 1943.[58]

Geïnterneerden	**Totaal**	**NL**	**Overleden**
Vrouwen en kinderen	275	160	10
Burgers	247	33	25
Priesters en broeders	110	80	5
Britse soldaten	1500	-	900
Nederlandse soldaten	150	150	5
Indonesische soldaten	200	-	Onbekend
Britse officieren	120	-	5
Australische officieren	160	-	4
Nederlandse officieren	20	20	-
Punjab militairen	40	-	Onbekend
Totaal	**2822**	**443**	**± 954**

E. Braches geeft het beeld dat in 1942 uit West-Borneo 467 burgers en Europese (NL) krijgsgevangenen aankomen en ongeveer 200 inheems krijgsgevangen. Bij de bevrijding (11 september 1945) zijn er volgens Braches 181 Europese (NL) krijgsgevangenen, 22 officieren, 98 miliciens en 61 beroepsmilitairen, waarbij er 12 zijn weggevoerd of geexecuteerd, waarmee het tot op 193 personen komt.[59]

[58] A.H. Böhm, *West-Borneo 1940 - Kalimantan Barat 1950*, 1984, 24.

[59] E. Braches in: J. van Dulm, e.a. 2001, *Geïllustreerde atlas van de Japanse kampen in Nederlands- Indië 1942-1945, Deel I*, Asia Maior/Atlas Maior, 2001, 182-183.